

871

A59 .Yp

UNIVERSITY OF
ILLINOIS LIBRARY,
AT URBANA-CHAMPAIGN
CLASSICS

Digitized by the Internet Archive
in 2021 with funding from
University of Illinois Urbana-Champaign

A HARVARD MANUSCRIPT OF ST. AU

BY ARTHUR STANLEY PEASE

Printed from the
HARVARD STUDIES IN CLASSICAL PHILOLOGY
Vol. XXI, 1910

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

28711 v. o. o.

Classics

871
H59.Yp

A HARVARD MANUSCRIPT OF ST. AUGUSTINE

BY ARTHUR STANLEY PEASE

A MANUSCRIPT in the Harvard College Library, numbered Nor. 2000, came to the Library on 14 March, 1906, from the library of the late Professor Charles Eliot Norton. It contains St. Augustine's homilies on 1 John, with the subtitle *De Caritate*. The manuscript appears to have been a gift from Professor James Russell Lowell to Professor Norton, for the inside of the front cover bears the inscription, "C. E. N. With love of J. R. L. 24 Feb: 1886." But it was probably in Mr. Norton's hands before this date, for a letter from Professor C. P. Gregory of Leipzig, dated 26 January, 1886, and addressed directly to Mr. Norton deals with the purchase of the manuscript and the arrangements to be made for the payment of the price paid for it by Professor Gregory to a Paris bookseller. The cover also bears a mark of the Didot Library, and in the *Catalogue illustré des Livres précieux . . . de la bibliothèque de M. Ambroise Firmin-Didot*, Vol. V (1883), pp. 39-40, no. 25, there is a brief description of the manuscript, assigning it to the tenth century, certainly too early a date. The only clue to its earlier history is an inscription in a bold hand on the top of fol. 1r, 'Biblioth. Weissenau,' showing it to have belonged to the old Benedictine monastery of Weissenau in Bavaria. The binding is modern, and the trimming of the edges has stripped off some small bits.

The book contains 92 vellum leaves in addition to three blank leaves at the front and three at the back, 23.5×16 cm. in size. There are 25 lines on a page, in one column. The marks of the sharp edge used in ruling are very evident as are also the holes made by the compasses used in spacing the lines. Several holes in the vellum were mended by stitches before the writing was done.

The ink varies much in blackness, tending to grow browner as the scribe advanced. In the middle of f. 17v there is a very sudden change from brown to black and others occur at the beginnings of

Arthur Stanley Pease

homilies, but without change of writer. Red ink is used for the initial capital letters of the homilies and the accompanying lemmas are shaded with red. The first homily commences with a capital illuminated with black, red, green, and yellow, and a design representing a composite animal.

The writing is in a clear Caroline minuscule hand of the late eleventh or early twelfth century. The Didot catalogue suggests that it may have been written at Weissenau. In some cases, as in the introductory title, various forms of capitals and uncials are interspersed. Initial letters of sentences offer a great variety of forms, being often enlarged, thickened, and ornamented with dots. These enlarged letters bear no relation to the text, and occur most frequently in ff. 20-25.¹ Some ligatures are found, most frequently at the ends of lines, e. g. ct, nt, ns, st, us.

Punctuation in the manuscript offers little of note, though often differing from that in printed texts. There are many erasures and corrections by the first hand and many insertions above the line. Of corrections by a second hand there are few.

Accent marks are abundant and used in the following ways: (i) to mark *ii*; (ii) to mark single *i*²; (iii) over the exclamation *o*; (iv) to distinguish the quantity of vowels in words spelled alike, e. g., *invenimus*, *invénimus*; *eâdem*, *êâdem*; *ferimus*, (*fêrimus*); *incidunt*, (*incîdunt*), etc.; (v) very frequently in compound words to show that the prefix is not a complete word and carry the reader forward to what follows, e. g., *invicem*, *incipit*, *âvide*, *quidlibet*, *nêmorum*, *castificat*, *âdmodum*, *âdeo*, *superflua*, *nichilôminus*. In this use it is occasionally combined with the hyphen used to close up the line, e. g., *dê-mens*, *dê-super*. The converse use once appears: *in via*, to be distinguished from *invia*. (vi) To emphasize a long vowel or accented syllable even where there appears little danger of confusion, e. g., *idiôtas*, *imperitos*, *cadâtis*, *suscêpit*, *colaphizet*, etc.; (vii) on a few unaccented syllables: *tantô*, *quantô*, *paulô*. The circumflex accent is confined in use (with one

¹ They match very well letters in a Quintilian ms. of S. XII in Champollion, *Paléographie des classiques latins*, pl. VII.

² Wattenbach, *Anleitung*, p. 52, calls this use unusual and found from S. XII onward. In the Norton ms. it is used only to prevent confusion, e. g., with an adjacent *u*.

exception) to long penultimate vowels, but is not used over all such. Elsewhere the acute is used.

In spelling, confusions of *e*, *ae*, and *oe* are frequent, the cedilla for the two latter being often omitted or misplaced. Confusion of *ci* and *ti* before a vowel occurs constantly. Other peculiarities are noted below. The abbreviations and contractions used are fairly numerous, but offer no difficulty.

The value of this manuscript for the establishment of the text the future editor must determine. The collation which follows will show its many variations¹ from the text of the Paris edition of 1836-39 used by Migne in Vol. XXXV of his *Patrologia*. The lack of an apparatus criticus in those editions and their unsatisfactory treatment of the text make a reëxamination of the numerous manuscripts of this work essential, and toward such an end I trust that this collation may contribute.

In the collation which follows abbreviations and contractions are regularly expanded; differences of punctuation are not noted, save in passages cited for other purposes; and confusions of *e*, *ae*, *oe*, and of *ci* and *ti* are omitted. The manuscript differs from the text in presenting consistently the following spellings which I omit in the collation: *caritas*, *eundem*, *Hieremias*, *Hierusalem*, *immo*, *Iohannes*, *michi*, *nichil(-ominus)*, *nunquid*, *paradysus*, *quamquam*, *quandam*, *scisma(-ticus)*, *tempto* and its derivatives. The passages are cited from Migne's edition, the numbers referring to column and line of Vol. XXXV, the readings of which are followed in the collation by the variant readings of the Norton manuscript.

1977, *init*. Incipit tractatus sancti augusti episcopi in epistolas sancti Iohannis evangelistae. de caritate. — 3. solemnitas] sollempnitas. — 9. hebdomadam] ebdomadam. — 18. locutus] locuturus.

1978, 5-8. De eo quod . . . oculos eius] *om*. — 12. tractat] tractaret. — 22. videte] vide. — 25. autem] *om*.

1979, 6. unde] *add. supra*. — 10. et vidimus, et] et vidimus inquit et. — 15. quotidie] cottidie. — 24. sunt martyres] martyres sunt. — 24. habere voluit] voluit habere. — 31. gigas] gygas. — 33. sidera] sydera. — 39. sunt] *add. supra*. — 40. quia] quia sic. — 42. dicit] *om*.

¹ For noteworthy examples see below: 1987, 57; 2007, 48; 2009, 26, 27; 2011, 29; 2029, 33; 2037, 16; 2062, 19.

—43. Isaias] Ysaïas. —44. enim] *om.* —44. ex persona] ex ipsa persona. —47-48. se fecit] *om.* —52. erat] est. —55. vobis] et vobis. —57. vobis] et vobis.

1980, 3. illi] alii. —7. et quidam] quidam. —16. vidisti] vidisti me. —17. credunt] credent. —18. designati] desygnati. —22. societatem habere] habere societatem. —25. et haec] haec. —27. in ipsa unitate] *om.* —28. est] inquit. —29. contrectaverunt] et contrectaverunt. —44. obscura] obscurata. —48. auderet] auderet *corr. m¹ ex audi . . .* —49. quid] *add. supra.* —51. nostros] *om.* —53. debet esse] esse debet. —54. longeque] longe.

1981, 3. ut ex ipsa] ut et ab ipsa (*ab add. supra.*) —4. possumus] possumus et. —10. dicit] dicit et. —14. illius] ipsius. —19-20. in eo non sunt] non sunt in eo. —27. dixerimus quia] dixerimus quod. —32. est societas] societas est. —34. ero] ergo. —34. in iniquitatibus] iniquitatibus. —35. subrepit] surrepit. —41. facimus] faciemus. —44. sunt nullae] non sunt ullae. —49. peccata] et peccata.

1982, 3-4. lumine] lumine ergo. —6. sequitur] sequitur (*fortasse corr. ex sequatur.*) —6. Christi] *om.* —14. eius] crucis Domini. —26. erat et est] est et est. —30. confessus fueris peccatorem] peccatorem confessus fueris. —34. enim] *add. supra.* —39. carnem portat] portat carnem. —50. subrepentia] surrepentia. —54. confessionem qua] confessionem. Quia.

1983, 7. quod es] quid es. —8. dic Deo quod] dic Deo quid. —8. non] *add. supra.* —12. in] *add. supra.* —13. iniquitatem meam] iniquitates meas. —17. est] erit. —20. contradicat] *corr. ex tradicat.* —22. seipsum] semetipsum. —27. securi] et securi. —31. enim est] est enim. —34. subrepit] surrepit. —35. Quid?] *om.* —36. et] *om.* —36. peccaverit] *littera t in ras.* —40. subrepserit] surrepserit. —49. vir] *om.* —50. ille, ille] ille. —51. ructavit] ructuavit (*in ras.*). —53-54. habetis] me habetis. —54. apud] ad.

1984, 2. ipsum habemus] habemus ipsum. —7. cum dicunt homines] *om.* —7. immundos] inmundos. —12. et] vel. —20. hic] et hic. —20. dividitibus] dividantium. —20-21. qui enim] quia. —24. vel- lent] velle. —24. eum in parte] in parte eum. —29. gentibus] *om.* —29. propitiatio est] est propiciatio. —33. praecisores] praecipitatores. —34. est] *om.* —41. inquit servaverit] servaverit inquit. —42. est dilectio] dilectio est. —45. attende] attendite. —46. est hoc] hoc est.

1985, 11. quia] quoniam. — 15. saevirent] sevierunt (*in ras.*). — 15. nunc] *om.* — 19. vos.] *om.* — 21. sicut ipse] sicut ille. — 26. ut] monet ut. — 27. et] *om.* — 29. sic ergo si] si ergo. — 30. viam] in via. — 37. veterem hominem] hominem veterem. — 43. in ipso] et in ipso. — 43. iam] nam. — 47. lux vero] lux vera. — 53. quod dixit] quod dicit. — 55. dicemus] dicimus. — 55. diligite] *add. supra.* — 55. inimicos] inimicos vestros.

1986, 8. enim] *om.* — 9. in tenebris] tenebre. — 13. quae] quem. — 17. de isto] iste. — 28. est] est necesse. — 31. Christum] Iesum. — 44. scandalum] *add. supra.* — 45. relinques] relinquis. — 48. est?] est, quomodo est in Christo? — 49. aut Christum] . . . Christum. — 55. se vel] se in.

1987, 4. eius sanguinem] sanguinem eius. — 6. hic] iste. — 7. (*itemque in lin. 9*) duodecim] xii (*Cf add. supra.*) — 13. ire] abire. — 13. vobis necessarius ego sum] ego vobis sum necessarius. — 23. unitate] unitate (*corr. ex unitatem*). — 26. fraterna est, qualis apparuit in istis?] est fraterna apparuit in istis Donatistis. — 30. o] *om.* — 32. eis] illis. — 38. diligentibus] diligendam. — 42. in dilectione] dilectione. — 55. lapis iste] ille lapis. — 56. est] *om.* — 57. maritali] mortali.

1988, 6. si sunt] sunt. — 11. tenuit] obtinuit. — 15. millibus fidelium mundus impletus est] in milibus fidelium in mundo adimpletum est. — 18. constituta] posita. — 21. Isaias] Ysaïas. — 27. Olympum] olimpum. — 29. norunt] noverunt. — 31. dicitur] dicit. — 34. frangit] confringit. — 39. nolo mireris] non mireris. — 46. ab eo versiculo] ab eo quod scriptum est (*haec verba minio perducta sunt*). — 46. (*in marg.*) Item sermo S. Aug. — 47. ad istum] ad id. — 49. sicut et ipse manet in aeternum] *om.* — 51. de] in. — 54. valent] *corr. ex* valeant.

1989, 4. resurrexisse] *corr. ex* surrexisse. — 8. et invenit] invenit. — 10. fuisse] esse. — 11. Filium Dei] dei filium. — 14. aperuit] aperuit Iesus. — 21. eum non] non eum. — 23. agnoscit] cognoscit. — 28. quot] quod. — 30. occiderant] occiderunt. — 31. ipsis] ipsos. — 31. quod] quoniam. — 33. quia] quae. — 34. firmamentum] firmamenta. — 35. audet] audeat. — 35. quoquomodo] quomodo. — 38. in quo quod] in quo. — 39. nos non] non. — 39. sed quod] et quod. — 41. faciemus] facimus. — 48. textum Scripturarum] scripturam. — 55. nos nossemus] nossemus.

1990, 1. hoc] sed.—3. pati Christum] Christum pati.—12. alia nubit] alii nubunt.—13. fiunt] *corr. ex* fi. unt.—15. ibi] ubi.—15. carne] *corr. ex* cane.—16. carnem ipsam cum commendaret] cum carnem ipsam commendaret.—22. utquid] quid.—26. hebdomadis] ebdomadis.—27. propterea] propter hoc.—30. pati Christum] Christum pati.—35. (*itemque in lin. 36*) dubitet] dubitat.—41. dum omnes tenet] cum omnes non tenet.—44. inducant] seducant.—45. iterum] rursum.—46. et] *om.*—47. manifestata est et ecclesia] manifestum est in ecclesia.—48. remissio] *corr. ex* remissionem.—50. audit stultus, vanus, et] audi stultos et vanos et.—51. videt] vident.—52. claudit?] claudunt.—55. eis] *add. supra.*

1991, 1. occisus est rex noster] rex noster occisus est.—2-3. quasi oderint civitatem ubi occisus est Dominus noster] *om.*—3-4. invenerunt in terra] in terra invenerunt.—4. eum] *om.*—5. quia] quem.—7. Deum] Dominum.—10. at] et.—12. incipiens] *om.*—14. communionem] communicationem.—15. ait ille] ipse ait.—16. mitto] mittam.—24. mittere] *corr., fortasse ex* mittem.—25. inchoata est] inchoat.—27. duodenarius] *corr., fortasse ex* duordenarius.—36. illos] *om.*—38. sonabant] *corr., fortasse ex* sanabant.—39. linguae] *om.*—41. civitati] illi civitati.—42-43. remansisse ad duas linguas] ad duas linguas remansisse.—44. Christus] *corr. ex* Christum.—46. Spiritus Dei] spiritus sancti.—46-47. et credamus] ut credamus.—50. forte] forte et.—50. venerunt] venerint.—52. exiit] exivit.

1992, 1. est, non] *corr. ex* est, et non.—3. ad quam] quo.—7. amemus] diligimus.—8. quia] si.—9. scindimus] conscindimus.—11. dimissis] remissis (*in ras.*).—13. per Augustini] Augustini.—14. videris] videtis.—18. verbis ubera] ubera (*corr. ex* verba).—26. et hic] et ait hic.—33-34. quot annorum? putamusne maior] quod annorum putamus? ne maior.—41. terra] terram.—42. imo et est] immo est.—42-43. ante Abraham ego fui] ante ego fui.—46. futurum] futurus.—50. finietur] finitur.—50. ille unus] unus.—52. quod] quot.—53. ipso] ipso die.—54. quando] quomodo.—55. Domino] a domino.

1993, 1. in aeternitate genitus] *om.*—2. termino] fine.—3. hoc] et.—9. fiunt] sunt.—16. nobiscum] vobiscum.—17. est fortis] fortis est.—26. perdidistis] perdetis.—28. ut coronemini] et coronemini.—29. cadatis in pugna] in pugna cadatis.—35. non commendant?] com-

mendant. — 36. salvos facit] facit salvos. — 41. timebant] tenebant. — 44. parat nos ergo inhabitari charitate] separat nos a caritate dei amor mundi. — 46. qua] quo. — 53. si silvam] silvam. — 53. exstirpat] extirpat. — 55. exstirpare] extirpare.

1994, 1. exstirpatorem silvae] exstirpantem (*sic*) silvam. — 2. sunt in mundo] in mundo sunt. — 12-13. iam renati sunt] sunt renati. — 16. sacramenta] sacramenta (*add. in marg. alia manus vel sarmenta*). — 16. damnationem] damnationem nostram. — 17. est] *om.* — 17. charitatis] caritatis (*corr. ex caritatem*). — 24. radicabitur] radicitur. — 27. dixit] dixi. — 28. neque] nec. — 32. ex patre] a patre. — 32. mundo sunt] mundo. — 33. desideria] concupiscentia. — 35. quare non amem quod fecit Deus?] *om.* — 39. Dominus noster Iesus Christus. Assumpsit carnem] Christus in mundum natus est. ne amemus mundum dominus noster Iesus Christus assumpsit carnem. — 46. non] sed non. — 49. es] *om.* — 49. est] *om.* — 52. ipsius?] suum.

1995, 4. et] *om.* — 7. in mundo sunt] sunt in mundo. — 14. amem] ames. — 15. dei sit] sit dei. — 17. sunt tibi] tibi sunt. — 17. est ille] ille est. — 19. subrepat] surrepat (*corr. ex subrepat*). — 20. vobis] nobis. — 21. sit] esset. — 22. inebriantur] inebriabuntur. — 24. contemnitur] contempnitur. — 28. sed approbare et laudare ut ames Creatorem] sed vult te approbare et laudare creaturam ut ames creatorem. — 29. faceret] fecerit. — 29. annulum] anulum (*corr. ex anullum. Itemque in lin. 30 et 31*). — 34. annulus] anulus. — 35. qualis esset? Quis non detestaretur] qualis esset qui non detestaretur. — 36. adulterinum] adulterum. — 38. (*bis*) annulum] anulum. — 40. arrham] arram (*itemque in lin. 41*). — 42. arrha] arra. — 42. omnia ista] ista omnia. — 46. nonne tuus amor adulterinus deputabitur] delinquis. — 49. terra] terram. — 50. habitatores] et habitatores. — 51. inhabitantes] habitantes. — 53. bona domus] pulchra domus (*add. supra m¹ (?) vel bona*). — 53. marmorata] murata. — 54. pulchre laqueata] pulchra, laqueata. — 57. inhabitatores] inabitatores.

1996, 3. est cor] cor est. — 5. ipsi] isti. — 6. desiderium] et desiderium. — 12. ista dilectione] istae dilectiones. — 14. probamini] probabimini. — 20. nobis] *om.* — 21. carnis est] carnis. — 27. est] *om.* — 29. tentare] et temptare. — 30. hoc est desiderium] hoc, et desiderium. — 31. dedit deus] deus dedit. — 32. obtulit] optulit. — 32. non] num. — 32. fecerunt] fecerint. — 42. unde] hoc unde. — 44. signa] sygna.

—51. diabolo] *corr. ex* diabulo.—55. solo pane] pane solo.—58. quia] *om.*—58-59. ut suscipiant te] *om.*

1997, 1. curiositate] curiositatem.—16. tentabis] temptabo.—16. tuum] *om.*—21. elevavit eum] eum levavit.—22. omnia] omnia regna.—22. prostratus] procidens.—32. facietis] facitis.—33. venienti] veniendi.—35. est aeternus] aeternus est.—40. vultis] velitis.—41. nec] neque.—44. est] *om.*—45. saeculi quae] et superbia vitae quae.—47. desideria] concupiscentia.—48. et] *om.*—50. De eo quod sequitur] ab eo quod scriptum est.—51. unctio ipsius] et non habetis necessitatem ut aliquis doceat vos. unctio eius.—51. (*in marg. minio scripta*) Item sermo beati aug.—58. crementum] incrementum.

1998, 2. vult] non vult.—4. avide] *in ras.*—8. salute nostra] nostra salute.—16. se tangere] tangere se.—25. contactus] cum tactus.—26. mundat] mundet?—29. arte] *in ras.*—38. usque quo] quo usque.—43. videt et] *corr. ex* et videt.—47. novissima est] novissima hora est.—47. horam] hora.—53. ne] et ne.—53. fierent] fuerint.—53. non esse horam novissimam] novissimam horam non esse.—56. posset] potest.—58. et exponit] exponens.

1999, 10-11. et designaturus est antichristos] antichristos et designaturus est.—11. eos nunc. Et interrogare] eos. Nunc interrogare.—18. sit contrarius] contrarius sit.—18. advertitis] advertetis.—19. intelligitis] intelligetis.—21. exire nullo modo] nullo modo exire.—23. membrum] membrum eius.—23. sibi sunt membra] sunt membra sibi.—32. quandoquidem] quando.—35-36. evomuntur tunc relevatur] evomuntur humores mali relevatur.—38. proiicit] proicit.—39. sed] *om.*—47. baptismum] baptisma.—48. quidquid] quicquid.—53. volabunt] evolabunt.—57. charissimi] karissimi.—58. forte] foras.—59. non sint contrarii] contrarii.

2000, 1. qui non sunt] hoc sunt enim.—2. foris. Sed] foris, quia de nobis fuerant. Sed.—2. de voluntate] voluntate.—9-10. omnes erant] erant omnes.—12. sed] *om.*—13. a sancto] *om.*—14. spiritus sanctus est] est spiritus sanctus.—16. dicit] *om.*—16. cognoscere] cognoscent.—17. esse] est.—23. autem mendacium] mendacium autem.—27. aduletis] adulemini.—31. non est] non sit.—32. habet Christus] Christus.—33. cum] et cum.—35. Elias] Helias.—37. habet] *om.*—37. Iesus: Christus autem] Iesus Christus. Christus autem.—40. unctus] unus.—41. iste] ille.—44. lapis] lapis ille.—56. quidquid] quicquid.

2001, 1. ecclesiae] *om.* — 2. designavit] sic desygnavit. — 6. quod] quia. — 12-13. vobis velim] nobis velit. — 14. interrogamus] interrogemus. — 14. sit Christus] Christus sit. — 20. non a nobis exivimus] illi non a nobis nec nos exivimus ab ipsis. — 25. a nobis exierunt] exierunt a nobis. — 33. dubitantium] dubitantibus. — 47. coarctat] coartat. — 53. designavit] desygnavit. — 58. vitam interroga] interroga vitam.

2002, 4. hoc in scriptura?] hoc? in scripturis. — 6. ipsos] istos. — 10. talibus] de talibus. — 11. Hypocritae] yppocrite. — 13. profertis] affertis. — 13. ego] et ego. — 14. malam ibi] ibi malam. — 16. enim] *om.* — 17. fructu] fructu suo. — 19. mendax] mendax est antichristus. — 21. exiisse] exisse. — 22. qui minime foras exierunt] quod foras exierint. — 26. numerare] enumerare. — 26. contraria] si contraria. — 28. quidquid] quicquid. — 29-30. contrarius est Christo] Christo contrarius est. — 30. resistant isti] isti resistant. — 31. evenit] eveniat. — 36. te dicere] dicere. — 40. quotidie] cottidie. — 45. audisti] audistis. — 46. hymnus] ymnus. — 47. qui ab] qui eos ab. — 50. quidquid] quicquid (*ita infra passim*). — 52. audisti] audistis (*itemque in lin. 53*). — 57. deus fecit] fecit deus.

2003, 2. venti] *om.* — 7. et grana] grana. — 10. ne] non. — 20. enim] et enim. — 20. mercedem quaereres] quaereres mercedem. — 24. me video] video me. — 26. ipsa] ista. — 30. ad quam ergo] quam ergo accipiam. — 31. deficiebas] vivebas. — 36. te] *om.* — 37. quanto] tanto. — 38. quando] quanto. — 45. haec est] est haec. — 45. quaedam merces] merces quaedam. — 58. vitam aeternam] vita aeterna. — 59. scripsi] scribo.

2004, 2-3. quidquid libet] quidlibet. — 3. crastina] crastino. — 6. faciam] faciat. — 7. exhorresce] exorresce. — 10. scripsi] scribo. — 11. ut] et. — 11. et unctio] et nos unctionem. — 15. fuerit] manet. — 17. arescit] exaescit. — 18. vos doceat] doceat vos. — 19. vos] *om.* — 20. eius] ipsius. — 23. illius] ipsius. — 27. ipsius] eius. — 32. quemquam] quemquam hominem. — 41. habet . . . docet] habent . . . docent. — 42. ait et ipse] et ipse ait. — 42. evangelio] evangelio suo. — 44. vobis ergo] ergo vobis. — 45. etsi] si. — 46. non sit nullus] cum nullus sit. — 47. unctio] unctioque. — 47. corde ne] corde tuo ne. — 51. unctio illius] illius unctio. — 52. ista verba] ista. — 54. aquam et] tanquam.

2005, 8. vos] nos. — 9. (*in marg. minio scripta* Item eiusdem.) — 10. De eo quod sequitur] Ab eo quod scriptum est. — 10. et verax] unctio ipsius docet vos de omnibus et verax. — 16. ipsa] ipsius. — 22. spiritum] per (*add. supra m¹*) spiritum. — 25. audiant] audiunt. — 28. deo locum] locum deo. — 34. sed] non, sed. — 36. oppugnat] obpugnat (*itemque in lin. 38*). — 37. non] sed. — 39. quam audistis] eius quam audit. — 41. ipse] *om.* — 42. domini] dei. — 44. manete] permanete. — 47. videtis] videte. — 50. haec] hoc. — 53. universae] omni.

2006, 1. signis] sygnis. — 2. et] *om.* — 8. insultatur] insultantur. — 9. paratus] praeparatus. — 13. estis] eritis. — 17. autem est] est autem. — 18. non] *in ras.* — 19. promissionem] promissorem. — 22. non tu] tu non. — 27. comparentur] conparentur. — 29. est] *om.* — 36. est] *om.* — 39. absorbebitur] absorbetur. — 40. victoriam] victoria. — 41. lucta] luctatio. — 42. triumphus] et triumphus. — 45. qui] quis. — 47. hortatore] protectore (*corr. ex protectione*). — 47. adversum] adversus. — 48. si] *om.* — 48. diabolum] et diabolum. — 49. et si] si. — 50. hostis est] est hostis. — 50. quot palmarum? considerate quo] quod palmarum sit considerate, et quo. — 53. ipse] *om.* — 56. quos? In quibus] sed quos nisi in quibus.

2007, 1. Dei] domini. — 2. veluti] velut. — 3. voluntati] voluntate. — 6. vicit et] *om.* — 7. et in Iob] et Iob (*corr. ex et in Iob*). — 8. Adam] ipse. — 10. immiserat] in miserat. — 14. quid] quod. — 38. contemnit] contempnit. — 45. quis] quid. — 48. odio] ideo. — 49. significatione] sygnificatione. — 50. quia] qui. — 54. infirmitate] infirmitatibus.

2008, 2. quid ergo nos? iam nati] quid ergo? iam nos nati. — 3. nunc] iam nunc. — 6. erimus aliud] erit aliud. — 7. audite quod] audi quod. — 9. sicut] sicuti. — 12. quid vocatur. Est quod vocatur] quod vocatus (*corr., fortasse ex vocatur*) est. — 19. esse] esse se. — 19. aequalis] aequalem. — 20. Christum] Christus. — 21. aequalem patri, non possunt] aequale (*corr. ex aequali*) patri. Hoc non possunt. — 22–23. secundum . . . caro factum est] quia in die iudicii caro factum est. — 25. sed] sed et. — 26. ponit] *add. supra.* — 28. et si] si. — 32. ponet] ponit. — 33. dicet] dicit. — 34. patris mei] *om.* — 35. dicet] *om.* — 44. solis et lunae, pulchritudinem] stellarum, lunae, pulchritudinem. — 51. vel ipse] *add. in marg.* — 52. eius qui] rei quae. —

52. quid] *om.*—53. potest dici] dici potest.—53. imparibus] in paribus.—54–55. ipsius, redeamus ad illam unctionem] *om.*—55. quod] quae.

2009, 2. quam] quia.—6. differendo] *corr. ex* differendo.—7. capacem] capatiorem.—8. videte] vide.—10. ait enim] *om.*—10. iam] *om.*—14. supernae] *add. supra.*—19. exerceamur] *corr. ex* exercemur.—22. exinani] exinaniendum.—24. pones] ponis.—25. portabat] portat.—26. mundandum] mutandum.—27. maledicamus] mel dicamus.—28. dicimus] dicamus.—30. syllabae] sillabae.—31. volumus] volumus.—37. salvi] enim salvi.—44. spem hanc] hanc spem.—48. nolentem] nolente.—49. te] teipsum.—50. inhabitet] habitet.—53. sicut] sicut canitur.—55. aliquid agis] agis aliquid.—56. qui] enim qui.

2010, 4. est iniquitas] iniquitas est.—7. ipso] illo.—8. esset et] esset.—9. esset illi] illi esset.—12–19. eum. Magna ista quaestio . . . et vidimus et cognovimus] eum. Non est mirum non eum vidimus, si visuri sumus. Non eum cognovimus, sed cognituri sumus. Credimus in eum quem non cognovimus, an forte ex fide cognovimus et specie? Magna ista quaestio: omnis qui peccat non vidit eum nec cognovit eum. Nondum cognovimus sed in fide videmus et cognovimus.—22. non] nondum.—25. nostra iustitia] iusticia nostra.—29. credit] credidit (*corr. ex* credit).—30. fidem] finem.—33. ille] ille iustus est.—38. ad] in.—44. est ista] ista est.—44. centum cubitus] cubitus centum.—45. sic] sicut.—54. modulo] modo.—57. castus] castus est.—58. et ipse] et ille.—58. sed ipse] sed ille.

2011, 1. videmus] vidimus.—1. cum] tunc.—2. fuerit] erit.—3. aequabitur] aequabimur.—5. ab illo] iusticia nostra ab illo.—9. natus, fit filius] natus sit, filius.—12. Iudae] Iudei.—16–17. et sic eris filius imitando. Et si diabolum] imitando et si superbiendo diabolum.—18. exstitit] extitit.—21. est] es.—23. quando] quantum.—29. ego] ergo.—30. Christum] Christus.—34. ista nativitas] nativitas ista.—46. nos ipsos] ipsi nos.—46. in nobis non est] non est in nobis.—50. de] ex.—51. nati sumus] sumus nati.—54. Ioannes] ipse Iohannes.—56. dixit] dicit.

2012, 1. intentam] intantam (*sic*).—3. inde] inde Dominus.—5. *in marg. minio scripta* Item sermo beati Aug.—5. in eo quod sequitur] ab eo quod scriptum est.—6. facit peccatum; usque] peccat quia

semen eius in eo manet. — 6. non] filii non. — 7. et lingua] *om.* — 10. quia] qui. — 11. adfueritis intente] intente affueritis. — 12. dicat] dicatur. — 18. coarctavit] coartat. — 21. dixerit se] se dixerit. — 22. alia] illa. — 27. et] *om.* — 46. supra] super. — 49. recumbere] discumbere. — 54. Deus, et] Deus, et (et *add. supra*). — 59. discernas: peccatum] discernas peccatum ab iniquitate: peccatum.

2013, 15. non habet peccatum] peccatum (*corr. ex peccata*) non habet. — 18. instrinxit] instruxit. — 24. illud] hoc. — 26. quod est] quod est hoc. — 42. cogitet] ut cogitet. — 44. sollicitus] sollicitus. — 50. ergo] ergo forte.

2014, 4. quae] *corr. ex quem.* — 5. quid de] *in ras., fortasse corr. m².* — 8. charitas] karitas. — 10. (*bis*) charitatem] karitatem. — 12. nisi] quam (*add. supra*). — 15. crederet] crediderit. — 18. ecce] et ecce. — 21-22. dicebat haec] haec dicebat. — 25. ut reddas] quod reddas. — 25. ut retribuat] quod retribuat. — 35. mortuus] mortuus est. — 39. secuti] sed et. — 40. fixo] flexo. — 42. et apostolum] apostolum. — 47. pro fratribus etiam] etiam pro fratribus. — 54. manere] manere dum.

2015, 1. mihi] me. — 4. ministrarunt] ministraverunt. — 5. sua] *in ras.* — 6. Zacchaeus] Zacheus. — 11. quadruplum reddam] reddo quadruplum. — 15. quia] *add. supra.* — 18. Elias] helyas. — 18. illius] ipsius. — 21. mittitur] emittitur. — 25. manifestissime positam] positam manifestissime. — 32. ascensuro] *in ras.* — 34. fac pro] fac hoc pro. — 40. vestra] *om.* — 47. characterem] caracterem. — 52. autem] *om.* — 55. in ea nobis] nobis in ea. — 57. illuc] illo.

2016, 2. erit] eris. — 3. nosmetipsos] nosipsos. — 6. quia] quia sicut. — 9. dixit aliquid] aliquid dixit. — 10. et] et non. — 16. dicat hoc] hic adhuc. — 22. filios] inter filios. — 22. omnes] homines. — 27. nati ex Deo] ex deo nati. — 28. quidquid] quicquid. — 31. implevit] implebit (*littera b in ras.*). — 33. quam] ubi. — 33. quaesisse] *om.* — 35. habebat] *corr. ex habeat.* — 40. amplectemur] amplectimur. — 45. videbis] vides. — 53. non sicut] sicut.

2017, 4. ex hoc] hoc. — 12. manus] munus. — 13. respexit] aspexit. — 19. apparuit] apparuit (*itemque in lin. 20*). — 21-22. facta et cor] facta. Cor. — 25. nos] vos. — 26. vobis] *corr. ex vos.* — 27. Deus] *in ras., fortasse corr. ex dñs.* — 37. nostrorum peccatorum] peccatorum nostrorum. — 41. fratrem] fratres. — 42. nos] vos. — 42. quid nos]

quid. — 43. scimus] scitis. — 49. apparebit] aparebit. — 49. in gloria] gloria eius. — 52. exspectant] expectamus. — 54. manet] manebit. — 55. non] *om.* — 55. audite] audi. — 56. quod] quid.

2018, 2-3. in corde suo contempturus est] contempturus est in corde suo. — 4. Domino] Deo. — 6. quia] quoniam (*itemque in lin. 10*). — 11. animam suam posuit] posuit animam suam. — 11-12. animas pro fratribus] pro fratribus animas. — 13. noveritis] noveritis fratres. — 17. tollet] tollit. — 19. clarificaturus] glorificaturus. — 22. incipit] incipit ipsa. — 25. charitatem] hac caritate. — 31. effocetur] offocetur. — 34. facultates] substantiam. — 48. tuus] *om.* — 49. sanguine Christi] Christi sanguine. — 53. hoc tibi] tibi hoc. — 58. tu] *om.* — 59. ostendis te] ostendis.

2019, 7. manifestatum] manifestum. — 11. commendetur] commendatur. — 15. extirpate] extirpantes. — 15. effocetur] offocetur. — 20. *in marg. minio scripta* Item eiusdem. — 20. In illud, Et in hoc] Ab eo quod scriptum est: In hoc. — 21-22. Et hic est Antichristus de quo audistis] omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse ex Deo est. — 29. ipso] illo. — 30. corde] cordi. — 40. animas] animam. — 50. hic incipit] incipiat. — 51. tribuat] quisque tribuat. — 57. tuam] *om.* — 57. ponere pro fratribus] pro fratribus ponere. — 58. tuis] *om.* — 58. multa] *om.*

2020, 1. talia multa] multa talia. — 4. ponere pro fratribus suis] pro fratribus ponere. — 5. animam] animas. — 12. et lingua] neque lingua. — 17. se] *om.* — 27. autem] enim. — 27. diiudicer] iudicer. — 40. revocemur] revocemus. — 42. revocemur] *corr. ex* revocemus. — 44. unusquisque] unusquisque nostrum. — 49. unusquisque, ait] ait, unusquisque. — 53. cognoscimus] cognoscitur. — 57. ipse] *om.*

2021, 4. dextera] dextera tua. — 6. operatur] operante. — 7. debet] enim debet. — 7. nec] ne. — 8. dilectione] de dilectione. — 10. es] esse. — 12. hominum] humanum. — 13. quem] que. — 14. persuadeamus] *corr. ex* persuademus. — 16. facimus] fecimus. — 17. sit] est. — 17. maior est] *add. in marg.* — 19. si potes] non potes. — 21. a facie tua quo] quo a facie tua. — 22. qua] quo. — 22. ut] et. — 25. fugies] fugiet. — 27. fuge] confuge. — 29. es tu] tu es. — 32. iactare] ponere. — 36. corde] cordi. — 37. si] et si. — 43. quidquid] quicquid (*itemque in lin. 46 et 53*). — 43. accipiemus ab eo] ab eo accipiemus. — 48. repetendum] recipiendum. — 58. occurrit] incurrit.

2022, 4. quis quod] quisque quod. — 9. angustamini] angustiamini. — 9. nobis] vobis. — 18. designatum] desygnatum. — 20. attendas] adtendas. — 20. videtur] est. — 21. quidquid] quicquid (*itemque in lin. 52*). — 24. postulaverimus] postulaverit. — 24. accipiemus] accipit. — 29. ex Deo natus est] natus est ex deo. — 35. peccatum non haberent] non haberent peccatum. — 38. venissem] venirem. — 41-42. quo . . . quo] quod . . . quod. — 46. nosmetipsos] nosipsos. — 49. hic] hinc. — 50. nos non] non nos. — 54. attendat] adtendat. — 56. qui] quia. — 58. habemus] habeamus. — 58. verumtamen] veruntamen.

2023, 1. conscientiae] *corr. ex cor* . . . — 4. petisse apostolum] apostolum petisse. — 8. auferret eum] auferretur (*corr. ex auferetur*). — 9. in infirmitate] *corr. ex infirmitate (itemque in lin. 27)*. — 11. auferretur] *corr. ex auferetur (itemque in lin. 51)*. — 11. illo] eo. — 21. rursus] rursum. — 30. auferri] auferre. — 32. non est exauditus] exauditus non est. — 40. dubitet] dubitat. — 47. et ipsi Iob feminam propterea] qui ad ipsum Iob propterea feminam. — 51. stimulus] *corr. ex stimulis*. — 53. est exauditus] exauditus est. — 53. etsi] *om.* — 56. ille] iste. — 58. sed] *om.* — 58. evangelio] evangelio invenimus.

2024, 7. est] *om.* — 8. dicamus] dicimus. — 15. aquam] *om.* — 22. eos . . . eorum] illos . . . illorum. — 25. praeda factus est] factus est praeda. — 31-32. in sectione. — 34. attendit] adtendit. — 35. sanitatem] salutem. — 38. interpellat] postulat pro nobis. — 47. expedit] tibi expedit. — 50. et] *add. supra*. — 51. quidquid] ergo quicquid. — 54. ubi] ubi ipse.

2025, 2-3. et qui servaverit mandatum eius] *om.* — 10. Paulus] *om.* — 13. non] *om.* — 14. de dilectione] dilectione. — 15. quidquid] quicquid. — 16. ait, hoc est] est, ait. — 17. mandatum eius] mandatum. — 17. nomini] in nomine. — 19. ipse] ille. — 22. valde enim] enim valde. — 26. tempori opportuna] tempore opportuno. — 31. expectatur] expectatur. — 38. haec] *om.* — 38. praesentiae] praesentium. — 40. se] *om.* — 43. pacis et] pacis. — 44. attendat] adtendat. — 45. attendit] adtendit. — 46. copulamur] *corr. ex compulamur*. — 50. non] *om.* — 52. norunt] noverunt. — 56. si ergo] sic ergo. — 56-57. omnes . . . diligunt . . . habent] omnis . . . diligit . . . habet. — 58. es] est.

2026, 1-2. ne . . . habes . . . non habes] ne . . . habeas . . . non habeas. — 11. et quis] quis. — 12. nobis proposuit] proposuit

nobis. — 14. discernamus] discernimus. — 14. primo] primum. — 15. attendite] attente. — 18. nomine aquae] aquae nomine. — 21. aquae vivae fluent de ventre eius] de ventre eius fluent aquae vivae. — 24. qui in eum erant credituri] credentes in eum. — 25. ait] ait matheus. — 26. clarificatus] glorificatus. — 29. Pentecostes] pentecosten. — 30. exspectabatur] expectabatur. — 30. clarificatio] glorificatio. — 31. clarificaretur] glorificaretur. — 32. praepararent] *corr. ex* praeparent. — 34. fluent de ventre eius] de ventre eius fluent. — 37. hi] *om.* — 38. erant credituri] credituri erant. — 38. ergo] igitur. — 38. significat] significat. — 40. invisibilis] invisibilis est. — 42. et] *add. supra.* — 42. est] est enim. — 45. praecidunt] praeciduntur. — 46. paleae] paleae. — 48. significatus] sygnificatus. — 49. et testantur] attestantur. — 50. Salomonis] Salemonis.

2027, 3. evangelico testimonio] testimonio evangelico. — 4. spiritu] spiritu sancto. — 4. hi] *om.* — 8. te] *om.* — 10. ne credideris] non credideris. — 16. hic quid] quid hic. — 19. probō] probabo (*corr. ex* probō). — 29. nihilominus non] nichilominus. — 33. confitentur] confitetur (*itemque in lin. 37*). — 34. se forte] forte se. — 35. nos] et nos. — 38. Arianis] arrianis. — 38. confitentur] *corr. ex* confitetur. — 42. Cataphrygas] catafrigas. — 55-56. nec nos] nos non (*non add. supra*).

2028, 1. non] et non. — 3. et] *corr., fortasse ex* vel. — 5-6. quis est . . . venisse?] *om.* — 8. invenimus] inveniemus. — 9. haereses] hereses (*corr. ex* heresses). — 15. huc] *om.* — 16. recederet] discederet. — 27. confiteor] profiteor. — 29. negas corde] corde negas. — 31. in carne Christus] Christus in carne. — 34. tu] tu autem. — 38. resonent] sonent. — 38. sonant] sonent. — 38. ibi est] est ibi. — 43. non] *add. supra.* — 47. manifestum] manifestatum. — 47. cognoscamus] agnoscamus. — 48. sunt] *om.* — 53. negat] negas. — 56. dirumpis] dirumpis.

2029, 5. unum de] unum ex. — 6. sic] sic homines. — 7. solvitur? . . . docetur?] solvit? . . . docet? — 10. furatur] *corr. ex* furantur. — 10. sic] *om.* — 13. facere nolite] nolite facere. — 18. verba] verbis (*in ras.*). — 19. multa nos cogit] cogit nos multa. — 26. *in marg. minio scripta* Item sermo beati Aug. — 27. sequitur] scriptum est. — 27. filioli] filioli, et vicistis eum. — 28. Deum nemo vidit umquam] et misit filium suum litatorem pro peccatis nostris. — 31. eremus] heremus. — 31. Israel] israhel. — 33. duce Deo] deo duce (*deo add.*

supra). — 33. iussio] visio. — 34. circumierunt] circuierunt. — 39. saepe] sepe (*corr. ex spe*). — 39. nobis commemorantibus] commemorantibus nobis. — 42. et tentationibus] temptationibus. — 43. eremo] heremo. — 45. ponere] *add. supra*. — 45. abundantius] habundantius. — 50. ut dimittat] dimittat. — 51. peccata quae] peccata nostra qua. — 53. odium] odio. — 56. vobis] vobiscum.

2030, 2. qua charitate fit] quia caritate fit. — 5. vos, inquit, ex deo estis] estis vos ex deo. — 9. omnes] *corr. ex omnis*. — 15-16. poterat filius . . . ponere] filius . . . ponere poterat. — 19. iste] ipse. — 24. arrogantia superbiae] arrogantiae superbia (*litterae -ia in ras.*). — 27. vicistis] vicistis eum. — 30. esto] ergo. — 31. Dominum] deum. — 32. regat] te regat. — 37. cognoscitis] cognoscetis. — 38. hi] hii. — 40. contra] loquuntur contra. — 45. veritatis] *corr. ex veritas*. — 46. credis Christo] Christo credis. — 50. sentias] sentiat. — 50. cum viro habet. Quotidie] cum viro loquitur vel causam habet cottidie.

2031, 3-4. non minabatur] ista passus est. — 7. morieris] moriaris. — 11. ex] et in. — 13. audit nos] nos audit. — 15. antichristos] antichristum. — 19. nos audit] audit nos. — 22. et haec] haec. — 22. spiritus] *om.* — 25. homo monet?] hoc monet. — 29. novit] cognovit. — 32. istas] omnes. — 34. voce spiritus] spiritu. — 35. nihil . . . deberemus] *om.* — 43. vobis] nobis. — 44. Deus dilectio] dilectio Deus. — 45. donavit Deus dilectionem] *om.* — 53. modo] modo ergo. — 53. est enim] et enim. — 54. filius] filius deus. — 54. sanctus] sanctus deus. — 55. deus ex deo] ex deo est.

2032, 3. deo est] deo. — 15. habere] et habere. — 15. potest] esse potest. — 16. malus] malus esse (*itemque in lin. 20, 23, 24, et 26*). — 29. ad hunc] adhuc. — 33. prior ille] ille prior. — 34. redamandum] reamandum (*corr. ex redamandum*). — 35. sic] *add. supra*. — 36. iniquitatem] iniquitates (*itemque in lin. 37*). — 37. aegrotos] egros. — 40. ipsum] eum. — 42. potest habere] habere potest. — 43. in nos] in nobis (*in ras.*). — 44. unde] *add. supra*. — 45. nos] nobis. — 45. unicum] unigenitum. — 46. sic et] sicut. — 48. eum] illum. — 48. et cum] cum. — 49. pater] pater, et. — 51. est Iudas] Iudas. — 51. ergo traditur] traditur ergo. — 54. eum] illum. — 56. seipsum] semetipsum.

2033, 4. in proditione] proditione. — 7. patrem] Deum patrem. — 13. qua redempti sumus] *om.* — 18. eam intentionibus si] intentionibus si eam. — 27. plagas et] plagas. — 31. multa] multa sepe. — 32. pro-

cedunt] *corr. ex* produnt. — 43. misit unigenitum] unigenitum misit. — 52. invicem diligere] diligere invicem. — 53. inquit] *om.*

2034, 1. vellemus] velimus. — 8. locos] loca. — 8. velut] et velut. — 16. ducunt] *corr. ex* dicunt. — 18. inquit] *om.* — 22. intellectu] intellectum. — 27. aliquos] *corr. ex* aliquis. — 28. effodi] effudi. — 30-31. inqua] qua (*itemque iterum in lin. 31*). — 35. dat Dominus] dominus dat. — 37. vasculum] vasculum caelatum. — 37. anaglyphum] anaglyphum. — 43. vellet] *corr. ex* velit. — 44. charitas vobis] vobis caritas. — 45. habete, possidete] habere (*corr. ex* habete), possidete. — 48. commemoratur] *corr. ex* memoratur. — 51. nec] ne. — 56. tuum] *om.* — 56. non das] *add. supra.* — 59. corrigendum] corripiendum.

2035, 1. delectent] delectentur. — 1. si] *om.* — 7. correctionis dilectionem] correctionem dilectionis. — 8. demonstrata] monstrata. — 9. Dominum. Species illa] dominum in specie. — 14. ad] sed ad. — 33. cognoscit] cognoscet. — 33. vindicat] vendicat (*in ras.*). — 36. ne . . . deleatur] nec . . . deletur. — 38. quo] *corr. ex* in quo. — 40. *in marg. minio scripta* Item eiusdem. — 41. De eo quod sequitur] Ab eo quod scriptum est. — 41-42. Si diligamus . . . manebit] Deum nemo vidit umquam. — 42. Deus dilectio est, et] *om.* — 43-44. in eo] in eo manet. — 45. verbum] verbum est.

2036, 6. vacantes] cantantes. — 10. quodque] quod ei. — 13. istis] *add. supra.* — 18. videntur] viderentur. — 19. interiori] interiore. — 20. membra] menbra. — 35. hebebis (*perperam impressum*)] habebis. — 41. quod bonum] bonum quod. — 45. volunt sibi] sibi volunt. — 47. faciens] fac. — 48. susum] sursum (*corr. ex* susum; *itemque in lin. 49 et 50*). — 48. faciens] facias. — 48. *Dubia lectio*: iusum aut visum. *Sed in lin. 49 procul dubio visum.* — 49. iusum] visum (*in ras.*). — 53. quod] quando. — 54. quidquid] quicquid. — 54. firmat] confirmat.

2037, 1. fundamentum] fundamenta. — 5. bona coram hominibus] *om.* — 8. autem] *om.* — 10. nos aliquando] aliquando nos. — 14. laudem suam sed in laudem] laude sua sed in laude. — 14. et quantum] at quantum. — 16. confitetur] confiteatur (*corr. ex* confitetur). — 16. conviciamur] confiteamur. — 23. habebat] habet et. — 26. elatus] elatus est. — 29. enim] *om.* — 35. modo illa] illa modo. — 39. panem dare egenti] dare panem esurienti. — 40. aegrotos] egrotum. — 51. charitatem] dilectionem. — 52. est datum] datum est. — 54. autem] *om.*

2038, 17. qui] cum.—24. accipi] rebus accipi.—24. charissimi] karissimi.—25. benivolentiam] bonivolentiam.—25. habet] debet.—27. enim verbo etiam] etiam verbo.—29. audimus] audivimus.—31. et ad] ad.—32. quidquid] quicquid.—35. quaedam benivolentiae est] quadam bonivolentiae.—36. eis quos] quod.—42. et non] ut non.—45. discordet] discordat.—48. exstinguetur] extinguetur.—49. amas] amabis.—52. eum] cum.—53. est tui] es tu.

2039, 5. avaritia] cupiditas est.—15. inquit] inquis.—19. pecorum] peccorum.—32. cum] dum.—33. detererent] detergerent.—35. clamabat] clamat.—38. potestatem tibi] *corr. ex* potestatem meam feci, potestatem tibi.—39. ferae] *corr. ex* ferae.—42. infra] intra (*itemque in lin. 46 et 47*).—42. erunt] erant.—44. subditur] subditus est.—45. pecora] peccora.—55. contemptibilibus] *corr. ex* contemptilibus.—58. lacerati] laniati.—59. Deo? Aut erant servi] deo servi.

2040, 1. et non erant servi] et servi.—3. et non] non.—4. Machabeos, agnovit, fratres et istos] ut Machabeos fratres agnovit et istos.—6. qui dixit] sicut dicit.—10. creatura sua] creatura.—11. deus quosdam] quosdam deus.—13. spiritualiter] invisibiliter vel (*vel add. supra*) spiritualiter.—21. saeculi huius fluvius] saeculum hoc.—21. decucurrerit] decurrerit.—27. agnoscet] agnoscit.—29. subditi sumus] sumus subditi.—33. bestia] *corr. ex* bestias.—36. esse] *om.*—38—39. tui] te.—42. vis semper] semper vis.—43. invidus] invidus eris.—44. ipsum] ipsam.—49. homo modum] modum homo.—49. avarior] dum avarior.—50. pecora] peccora.—53. facit] faciat.—57. mortuos] mortuum.

2041, 1. ducit] ducet.—13. martyrium] *corr. ex* martyrism.—13. et martyrium] martirium.—19. intro] intra.—26. superbus] superbia.—28. disciplina] ad disciplinam.—29. eleemosyna] elemosina.—32. videt] videat.—38. laudem subtrahis Deo] *om.*—38. quibus eleemosynam] elemosinam.—47. eleemosynam] elemosinam.—54. fratres] *add. supra.*

2042, 6. cum] et cum.—7. amas] *corr. ex* adhoc amas.—9. vident] videt.—14. et nos] nos et.—15. dicimus] nam dicimus.—17. peccatores] nos peccatores.—18. remaneremus] maneremus.—20. quod] quae.—22. contumeliis] *corr. ex* incontuliis.—27. ipse] tibi ipse.—31. inimici dilectio] in dilectione inimici.—32. quae] quia.—36. ad-

monuit] monuit. — 37. diligas inimicos] inimicos diligas. — 39. odis] odisti. — 40. attende] attendite. — 41. remanerent] *corr. ex* remaneant. — 42. quia nesciunt] non enim sciunt. — 45. resurrexit] surrexit (*corr. ex* resurrexit). — 46-47. coeperunt cum] cepit in. — 47. nomen] in nomine. — 51. longiuscule] longuis (*sic; corr. ex* longiuscule). — 53. ideo] id est. — 53. sic] sibi. — 55. flammās] flammam. — 55. et in] in. — 56. accensa] accensus. — 59. precare] deprecare.

2043, 1. aget] agit. — 3-4. non ut] ne. — 5. phreneticis] freneticis. — 12. illud unde] unde. — 13. iniuste te] iniuste. — 15. te odit] odit te. — 15. odisti] odis. — 16-17. malo? unum] malo? cupiditas saeculi, unum. — 18. sed] si. — 19. quae, quae] quaequae. — 20. tibi facit] facit tibi. — 27. exspoliet] expoliet. — 28. tibi utile] utile tibi. — 28. illum] ille. — 29. ut] ut et. — 31. diligamus] diligimus. — 32. perficeris] perficeris. — 34. eum] illum. — 39. quia] qui. — 45. interroga apostolum] apostolum interroga. — 49-50. qui aegrotatis] quia ad egrotos. — 50. et desperatis?] desperabatis. — 54. cuius] cui. — 54. primo] primi.

2044, 1. sic] sicut. — 3. sanari] salvari. — 4. incorruptionem et mortale hoc induerit] *om.* — 6. est] et. — 9. confessus] *add. supra a m*² (?). — 9. quod] quoniam. — 9. est] sit. — 10. Deus] *om.* — 10-11. non multis dicamus] *om.* — 11. fuerit, non] fuerit, non multis dicamus, non. — 13. sed] et. — 13. cognovimus] cognoscimus. — 13. credidimus] credimus. — 14. quam dilectionem] dilectionem quam. — 14. Deus habet] habet deus. — 17. diceretur] diceret. — 18. et] nunquid et. — 20. in se] se. — 22. te contineat] contineat te. — 25. cadis] cades. — 26. cadit] cadet. — 32. ad eum] ad deum. — 32. mancipium] *corr. ex* man. ipsum. — 33. si omnes] omnes. — 42. vides] vide. — 46. quaereremus] *corr. ex* queremus. — 52. ad commendandam] *acom-* mendandam. — 54. confirmetis] confirmetur.

2045, 1. *in marg. minio scripta* Item sermo b. aug. — 2. de eo quod sequitur] ab eo quod dicit. — 3. nobis: usque] nobis ut fiduciam habemus in die iudicii. usque. — 3. et hoc] hoc. — 7. restare] restitisse. — 14. amarus] qui exigit dulcis non est et a quo exigitur amarus. — 19. est spiritualis] spiritualis. — 20. et naturalis] affectus et naturalis est. — 21. sugens] sugiens. — 24. etiam a] etiam. — 26. eos . . . repelli] eas . . . repellere. — 27. sed et] sed. — 33. textum] texum. — 34. solemnia] sollemnia. — 37. sanctitas] caritas. — 38. posset] possit. —

39. ut] *add. supra*. — 39-40. et magna] magna. — 44. in illo manet] in eo. — 45. et esto] esto. — 46. maneat] manet. — 46. deus manet] (manet *add. supra*). — 47. manes] mane. — 48. dicit apostolus] apostolus dicit. — 57. profeceris] proficeris.

2046, 1. in nobis dilectio] dilectio in nobis. — 3. quisquis] quisq; — 6. non possunt habere] habere non possunt. — 8. illos] et illos. — 13. in die] in diem. — 16. inquis] inquires. — 19. sua] *om.* — 21. Apostolus] Paulus Apostolus. — 25. exsequitur] exequitur. — 27. corroborentur] *corr. ex* corobantur. — 29. incipit] cepit. — 30. veniret] *corr. ex* inveniret. — 32. inventurus] iam inventurus. — 32. coronet] coronat. — 43. erue] eripe. — 52. ut aequo] et equo. — 57. hic] hanc. — 58. inquit] inquit cupio (cupio *add. supra a m² (?)*). — 59. autem] *om.*

2047, 1. agite] agere. — 7. eius] dei. — 12. aliquid impossibile] impossibile aliquid. — 13. esse homo] homo esse. — 15. dicis] dicit. — 17. dicis] *in ras.* — 21. debemus] debemus ergo. — 34. dilexit] diligit inimicos. — 38. ita] *om.* — 40. praestamus] praestemus. — 40. lacrymas] lacrimas. — 52. coeperit charitas] caritas ceperit. — 55. illa fit] fit illa. — 57. qua intret] quo intret.

2048, 6. et in hoc saeculo quis] qui. — 7. exsultet] exultet. — 12. aemulatores] amatores. — 17. dicit] dicitur. — 18. luctum] planctum. — 18. concidisti] conscidisti. — 29. quam si non curaretur] *add. supra*. — 30. ideo] *corr. ex* deo. — 32. ut] et. — 32. succedat] succidatur. — 48. si ille] ille. — 52. codices duo] duo codices. — 56. agitare] et agitare.

2049, 4. quaedam] *om.* — 5. duo] et duo. — 5. movit] intonuit. — 13. alius] alius timor. — 13. istos] ergo istos. — 14. intelligamus] intelligimus. — 22. quod] quia. — 23. in te timor] timor in te. — 27. quo] quod. — 27. gehennam] ignem aeternum. — 33. istos] *om.* — 43. adulterii] adulterina. — 43. immunditia] immundicia. — 46. interroga illam] respondeat illa. — 46. respondet] *om.* — 51. damner] damnet. — 55. his] hinc. — 55. timent] timet. — 55. Deum] *om.*

2050, 5. tameat (*perperum impressum*) te] te timeat. — 6. delectet] delectat. — 10. dicimus] diximus. — 18. captat] captat, *et m³ (?) add. supra*: a. observat. — 24. et bonam] bonam. — 24. etiam malam] quae mala est. — 28. faciem] faciem suam. — 30. faciem suam avertat] avertat faciem. — 33. coram] contra. — 35. eam] illam. — 39. puta-

mus] putas.—43. aures] et aures.—44. non] *add. supra.*—45. meas aures illi] illi meas aures.—46. aliquid potius] potius aliquid.—49. vis] vis ut.—50. iam] *om.*—52. exspecta] expecta.

2051, 1. securiter] securi (*corr. ex securiter*).—1. timet? cavebit] timet, cavet.—2. non ne] ne non.—4. quid?] quidem.—5. tibias] tabulas.—5. illa] ille.—6. illa de timore] ille de timore dicit.—6. sed illa] sed ille dicit.—6. quo] quia.—7. illa] ille.—10. diligamus] diligimus.—10. nos dilexit] dilexit nos.—11. dilexisset] diligeret.—14. diligeremus eum] eum diligeremus.—14. diligebamus eum] diligebamus.—21. faciem suam levare] levare faciem suam.—22. faciet] facit.—22. exspectat] expectat.—23. exspectando] expectando.—24. agere] agat.—26. impar imparem] inpar inparem (*corr. ex parem*).—27. et ducere] aut ducere.—27. in illa] optet ut illa.—28. vero] autem.—33. est pulcher] pulcher est.—35. deformibus pulchros] deformi pulchrum.—41. in nobis] nobis.—47. quia] quia deus, quia.—51. et congrueret] congrueret.—53. est] *om.*—55. Isaiam] Ysaia.

2052, 1. Isaiam] Ysaia.—3. adhibe] sed adhibe.—4. exponat] *corr. ex* exponit.—7. aequalis] se equalem.—9. eum] *om.*—15. amans curras, currens ames] ames curras, curris amas.—19. in] *add. supra.*—20. timor] timor dei.—27. diligamus] diligimus.—28. dicat] ut dicat.—29. diligo] diligo deum.—32. quia] *add. in marg.*—35. diligit et Deum?] *om.*—36. ipsam] *add. supra.*—37. dilectionem] ipsam dilectionem.—38. ergo, qui] ergo? quia.—39. ideo. Diligendo] ideo ille diligendo.—46. quando] siquando.—46. si putes] putes.—49. Deum diligit] diligit deum.—51. potes] potest (*corr. ex potes*).—57. ille oculus] oculus ille.

2053, 9. inhaerere] adherere.—10. bonum est] bonum.—11. meum est] meum.—11. gratis] est gratis.—14. inhaeres] heres.—15. et donat] ut donet.—25. dixit] *om.*—29. si diligis eum] si imperator (*in ras.*).—32. te diligere] diligere te.—36. habetis huius rei] huius rei habetis.—40. tribulationes] tribulationes ipsius.—42. teneamus Christum] *om.*—46. arrhas] arras.—46. donum] *om.*—48. *in marg. minio scripta* Item eiusdem.—49. De eo quod Ioannes scribit] ab eo quod ait.—53. adfuitis] affuitis.—58. ipso] eo.—59. sequuntur] secuntur.

2054, 3. non sic] sic non.—4. fines (*perperam impressum*)] fides.—6. Paulo apostolo] apostolo Paulo.—7. quidem] enim.—17. dixit]

dicit. — 18. quo] ad quam. — 18. dixit] dicit. — 23. peregrinabamur] *corr. ex* peregrinamur. — 23. nos movere] movere nos. — 24. venit] advenit. — 27. solo] solum. — 34. et quem] quem. — 35. te] *om.* — 36. Eliam] heliam. — 39. Simon] symon. — 39-40. non revelavit tibi caro et sanguis] caro et sanguis non revelavit tibi. — 40. est in caelis] in caelis est. — 41. prosequantur] secuntur (*corr. ex* persecuntur). — 49. filius Dei, sanctus] sanctus dei, filius. — 51. hoc Petrus] petrus hoc. — 52. Christiani] christiana. — 55. nam] namque. — 56. tu es] *om.*

2055, 2. quomodo] quodm. — 18. Christum] Christo. — 35. est ex Deo natus] ex deo natus est. — 42. dicebat] *corr. ex* dicebant. — 43. unus est] unicus. — 44. filium Dei] dei filium (filium *add. in marg.*). — 47. et filios] filios. — 47. Quos filios Dei?] *om.* — 49. compage] compagie. — 53. gloriatur] glorificatur. — 55. membra] membra de membro. — 58. poterit] potest.

2056, 1. quomodo, quando] quomodo non diligis Christum, quando. — 3. Cum filius Dei] cum filius. — 5. quid diligas] quod vis ut diligas. — 5. sequuntur] secuntur. — 5. te caetera] et cetera. — 6. Dicis] dicis (*corr. ex* dicas). — 9. Deum] *add. supra.* — 17. membris] membris suis. — 23. non aliud] nisi quia non aliud (non aliud *in ras.*). — 28. sic se] *corr. ex* se sic. — 29. quae] qui. — 33. in unum] unum. — 34. inde] in hoc. — 36. praecepta] mandata. — 37. difficultate] difficultate. — 37. praeceptum] praecepta. — 38-39. quid laboras amando? Amando avaritiam. Cum] qui laborans amando avariciam, cum. — 41. trituras] *om.* — 44. cum] *om.* — 45. timentur] times. — 52. tibi] *om.* (*itemque in lin. 53*).

2057, 1. amor] amor tibi. — 1-2. me tibi] me. — 3. modo audistis] audistis modo. — 4. delectationes] delectationes (*corr. ex* dilectiones) suas (*add. supra*). — 9. quia ipsa] quae. — 12. hoc] hanc. — 13. ad eam requiescemus] requiescimus. — 15-16. Dixit . . . finem] *om.* — 20. est] *om.* — 21. excelsissimum] excellentissimum. — 29. et alio] alio. — 30. quid] quid enim. — 31. ponit] poni. — 32. Nolite] noli. — 38. et quando] quando. — 41. Christus est] est Christus. — 44. pater] et pater. — 45. alibi] et alibi. — 47. quidquid] quicquid. — 51. tibi . . . transi] ibi . . . Transi.

2058, 2. valetudo] valitudo. — 2-3. ibi finis] *corr. ex* finis ibi. — 4. quidquid] quicquid. — 5. honores] honorem. — 9-10. Sed ecce amaris

tu, laudaris; noli] Sed amas (*corr. ex* amaris (?)) ut tu lauderis (*corr. ex* laudaris) et tu noli. — 18. sermonem, in Deo laudabo verbum] verbum, in Deo laudabo sermonem. — 25. reficimur] reficimus. — 27. hic] hoc. — 30. quia] quoniam (*in ras.*). — 30. apparuerit] aparuerit. — 35. finis] iste finis. — 37. ubi est] ubi. — 40. angustamini] angustiamini. — 44. angustari] angustari. — 44. lato] lato hoc. — 45. quidquid] quicquid. — 46. angustat] angustiat. — 48. laboras] *corr. ex* laborans. — 50. tollit tibi] tibi tollit. — 57. venari] vanari. — 58. sequuntur] secuntur.

2059, 12. Diliges] *om.* — 13. sicut] tanquam. — 15. ista epistola] epistola ista. — 23. saeviat] seviat (*corr. ex* serviat). — 29. et] *om.* — 30. si] sed si (*si add. supra*). — 34. blandientis] *corr. ex* blandimentis. — 35. procedant] procedat. — 40. sunt fratres] fratres sunt. — 41. in inimicum] inimicum. — 44. vivis] vivat. — 45. sed] sed si. — 46. nondum credit] non credit in. — 46. si credit] si credit in. — 47. credit] credunt. — 47. reprehendis vanitatem] reprehendit unitatem.

2060, 8. ubi] ibi. — 10. incipiens] incipientes. — 11. diffundatur] diffunditur. — 11. dicit] dixit. — 11. Christus et] Christus vel. — 13. Africa] Affrica. — 13. fines] *corr. ex* finis. — 15. partem] patrem. — 19. suum] *om.* — 20. praecidit] precipiet. — 24. contereret] conteret. — 28. honorabat] honorabatur. — 32. amplecti volui] amplecti te volui. — 33. quodvis] *corr. ex* quidvis. — 34. compagem] compaginem. — 34. susum] sursum (*corr. ex* susum). — 37. eis] his. — 43. ergo] *om.* — 44. quadragesimo] quadragesima. — 44. commendavit] commendabat (*corr. ex* commendat). — 46. quia] qui. — 48. adoraret] adoratur. — 55. calcabantur] conculcabantur.

2061, 1. sitio] et sicio. — 2. et peregrinus] peregrinus. — 4. hoc in tempore] in tempore hoc. — 5. regnum] restitues regnum. — 5. Israel?] Israhel. — 7. supervenientem] supervenientis. — 8. qua] ubi. — 11. usque] *om.* — 11. qua iaceo qui] quia iaceo, quia. — 13. Qua iacet? Per] quia iacet per. — 14. violes . . . calces] calces . . . violes. — 16. domo] domo sua. — 17. proximum] proxime. — 19. chara] cara. — 20. et vocet] ut vocet. — 21. tenet] teneat. — 22. ante] *om.* — 23. verba novissima] novissima verba. — 24. sepulcrum] sepulchrum (*itemque in lin. 34 et 36*). — 26. exsistat] existat. — 27. ergo] *om.* — 31. me plus] plus me. — 33. sunt tam] tam sunt. — 37. vixit] iussit. — 39. non ad eum] ad eum non. — 42. sepulcro] sepulchro.

2062, 3. videntis] vidente. — 4. an contemnantur an non contemnantur? Illius] an non contemnatur ille (*corr. ex an non contemnatus an non contemnatur ille*). — 6. quidquid] quod. — 12. ideo] adeo. — 19. traditores] traditor es (*itemque in lin. 20*). — 27. pati Christum] Christum pati. — 27. a mortuis] *om.* — 28. die tertia] tertia die. — 29. ubi] ibi. — 32. in terra] super terram. — 32-33. et quae ligaveris . . . et in coelis] *om.* — 35. incipiens] incipientes. — 39. Christo praedicanti] CRISTO PREDICANTI.

dx

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

871A59.YP

C001

A HARVARD MANUSCRIPT OF ST. AUGUSTINE. C

3 0112 023661082